

บทที่ 1

บทนำ

1.1 คำนำ

มันสำปะหลังมีชื่อสามัญเรียกหลายชื่อด้วยกันทั้งในภาษาไทยเองที่เรียกว่ามันไม้มันสำโรง มันสำปะหลัง หรือในภาษาอังกฤษ เช่น cassava, yuca, madioca, manioc, madioc หรือ tapioca เป็นต้น ชื่อวิทยาศาสตร์คือ Manihot esculenta Crantz ซึ่งเดิมใช้ Manihot utilissima Pohl มันสำปะหลังเป็นพืชตระกูล Euphorbiaceae

กล่าวกันว่ามันสำปะหลังมีจุดกำเนิดในประเทศบราซิล และขยายไปในส่วนอื่น ๆ ของอเมริกากลาง และส่วนอื่น ๆ ของโลกที่มีภูมิอากาศร้อนแถบเส้นศูนย์สูตร (Tropics) ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่ามันสำปะหลังเป็นพืชในประเทศกำลังพัฒนาที่ผลิตมันสำปะหลัง กว่าร้อยละ 95 ของผลผลิตมันสำปะหลังทั้งโลก (ตารางภาคผนวกที่ 1) และผลผลิตเกือบทั้งหมดใช้บริโภคเป็นอาหารหลักประเภทคาร์โบไฮเดรต ภายในประเทศกำลังพัฒนา ส่วนที่ส่งออกจากประเทศผู้ผลิตมีไม่เกินร้อยละ 15 ของผลผลิตในแต่ละปี ซึ่งไปจากประเทศกำลังพัฒนาทั้งสิ้น โดยประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ และประเทศผู้นำเข้ากว่าร้อยละ 90 เป็นประเทศพัฒนาแล้ว (ตารางภาคผนวกที่ 2) ประเทศนำเข้าที่สำคัญคือประเทศในกลุ่มประชาคมยุโรปที่นำไปใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์ เพื่อทดแทนธัญพืชเลี้ยงสัตว์อื่น ๆ

มันสำปะหลังที่ปลูกอยู่ทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(1) ประเภทที่ใช้เป็นอาหารมนุษย์หรือประเภทหวาน ซึ่งมันสำปะหลังประเภทนี้ไม่มีรสขม มีกรดไฮโดรไซยานิคน้อย เนื้อแน่นเหนียว เมื่อต้มหรือนึ่งมีรสดี ปลูกประมาณ 6-8 เดือนก็ได้ผลผลิต ประเทศไทยเรียกว่ามันหนานาติหรือพันธุ์ยอดแดง หรือพันธุ์มันญวน การบริโภคนั้นอาจใช้บริโภคแบบฝักระดมดา โดยการต้ม บึ่ง หรือทอด และอาจใช้เป็นอาหารประกอบ เช่นผสมกับข้าว ทั้งนี้มันสำปะหลังเป็นอาหารหลักของประชากรโลกโดยมีความสำคัญเป็นอันดับ 7 ของอาหารมนุษย์ทั่วโลกคือเป็นอาหารหลักของมนุษย์กว่า 200 ล้านคน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาแถบอเมริกากลางและแอฟริกา

(2) ประเภทที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือประเภทขมซึ่งมีแป้งมาก มีกรดไฮโดรไซยานิคสูง มีรสขม อายุการให้ผลผลิตประมาณ 10-14 เดือนหรืออาจสูงถึง 2 ปี มันสำปะหลังชนิดนี้ไม่มี

เหมาะในการบริโภคโดยตรง จึงใช้เป็นอาหารผสมในการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว เนื้อ วัวนม หมู ไก่ แพะ รวมทั้งใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ประเทศผู้ใช้เป็นอาหารสัตว์ผสมที่สำคัญคือประชาคมยุโรป ส่วนใช้ในอุตสาหกรรมนั้นคือญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา

สำหรับความเป็นมาของมันสำปะหลังในประเทศไทยนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่ามันสำปะหลังถูกนำเข้ามาในประเทศไทยเมื่อไร มีการคาดคะเนว่าคงจะเข้ามาในระยะเดียวกับเข้าสู่ประเทศศรีลังกา หรือ ฟิลิปปินส์ คือราว พ.ศ. 2329 โดยเข้ามาทางภาคใต้ และระยะแรกปลูกร่วมกับยางพาราในภาคใต้เมื่อต้นยางพารายัง เล็กอยู่และต่อมาได้กระจายไปยังบริเวณอื่น ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญในช่วงแรก ๆ ก่อนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเป็นภาคที่มีความสำคัญในการผลิตมันสำปะหลัง เช่น ในปัจจุบันและสำหรับประเทศผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยที่สำคัญเป็นประเทศแรกนั้นคือประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นขาดแคลนวัตถุดิบมาก

ในช่วงกว่ายี่สิบปีที่ผ่านมามันสำปะหลังทวีความสำคัญในฐานะเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญมากพืชหนึ่งของไทย โดยมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นเกือบ 10 เท่า จากปี 2509/10 ถึง 2527/28 กล่าวคือ พื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นจาก 880,610 ไร่ ในปี 2509/10 เป็นประมาณ 9,189,000 ไร่ในปี 2527/28 และผลผลิตเพิ่มขึ้นในอัตราที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลังอยู่ในระดับค่อนข้างจะคงที่ คือประมาณไร่ละ 2.2-2.3 ตัน (ตารางที่ 1.1) การเพาะปลูกดังกล่าวกว่าร้อยละ 90 จะอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศ และจากการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ในปี 2523/24 รายได้ครัวเรือนโดยเฉลี่ยของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณปีละ 11,862.36 บาท เป็นรายได้จากมันสำปะหลังประมาณ 3,501.87 บาท ต่อปีต่อหัว หรือเป็นประมาณร้อยละ 29.52 ของรายได้ ของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งสิ้น ในขณะที่รายได้จากการปลูกข้าวเป็นประมาณร้อยละ 45.65 คือประมาณปีละ 5,415.92 บาท จึงนับว่ามันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่นำรายได้มาสู่เกษตรกรผู้ยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอันดับสองรองจากข้าว

นอกจากนั้นแล้ว มันสำปะหลังยังเป็นพืชที่นำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศเป็นอันดับสองรองจากข้าว และในปี 2521 รายได้จากมันสำปะหลังเป็นอันดับหนึ่งของมูลค่าการนำเข้าทั้งสิ้น คือในปี 2521 การส่งออกมันสำปะหลังมีมูลค่าประมาณ 10,892 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าส่งออกข้าวประมาณ 10,424 ล้านบาท

ตารางที่ 1.1

เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลัง

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2509/10	880,610	1,999,802	2,271
2510/11	1,066,521	2,611,546	2,449
2511/12	1,193,000	3,079,000	2,581
2512/13	1,403,000	3,431,000	2,445
2513/14	1,383,998	3,114,000	2,250
2514/15	2,069,000	3,974,000	1,921
2515/16	2,594,869	5,442,814	2,098
2516/17	3,108,263	6,765,188	2,177
2517/18	2,969,090	7,094,000	2,389
2618/19	4,327,429	10,230,002	2,364
2519/20	5,292,793	11,839,723	2,234
2520/21	7,281,538	16,357,771	2,247
2521/22	5,286,173	11,101,000	2,100
2522/23	7,249,693	16,540,000	2,282
2523/24	7,940,432	17,744,000	2,235
2524/25	7,726,384	17,787,893	2,302
2525/26	8,551,545	18,988,522	2,220
2526/27	8,889,504	19,985,000	2,026
2527/28 ²	8,838,456	20,044,367	2,268

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

¹ปี 2509/10 หมายถึงเดือนตุลาคม 2509 - กันยายน 2510²ประมาณการ

ตลาดที่สำคัญสำหรับผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยคือตลาดประชาคมยุโรป กล่าวคือ กว่าร้อยละ 90 ของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เพื่อการส่งออกจะอยู่ในรูปมันอัดเม็ดและมันเส้น ซึ่งจะส่งออกไปยังประชาคมยุโรป เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ที่เหลือจึงจะส่งออกไปในรูปแป้งมันไปยังตลาดอื่น ๆ คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และไต้หวัน เป็นต้น (ตารางที่ 1.2) และเมื่อพิจารณาทางด้านประชาคมยุโรปแล้วจะพบว่าประชาคมยุโรปนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากประเทศไทยสูง เป็นอันดับหนึ่งของการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากต่างประเทศ คือประมาณร้อยละ 80-90 ของการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งสิ้น

ในเดือนพฤศจิกายน 2521 ประชาคมยุโรปพยายามที่จะดำเนินการจำกัดการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากประเทศไทย โดยดำเนินการให้เกิดความตกลงอย่างไม่เป็นทางการที่ประเทศไทยจะจำกัดปริมาณการส่งออกไปยังประชาคมยุโรปในช่วงปีต่อ ๆ มา และการลงนามร่วมอย่างเป็นทางการเพื่อจำกัดปริมาณการส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากประเทศไทยนั้นได้ดำเนินการ เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2525 หรืออีกประมาณ 4 ปีต่อมา

1.2 ความสำคัญของปัญหา

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะพบว่าสถานการณ์มันสำปะหลังของไทยขึ้นอยู่กับตลาดประชาคมยุโรป เป็นสำคัญ และผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากภายนอกประเทศ เป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายการผลิตมันสำปะหลังจนเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในปัจจุบัน

เมื่อมีการลงนามร่วมระหว่างประเทศไทยและประชาคมยุโรป เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2525 นั้น เป็นวิธีการที่ประชาคมยุโรปพยายามจำกัดปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากประเทศไทยด้วยเครื่องมือกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศที่เรียกว่า "การจำกัดการส่งออกด้วยความสมัครใจ" (Voluntary Export Restraints) ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงการขัดกับข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องการค้าและศุลกากร (General Agreement on Tariff and Trade, GATT) ที่ห้ามการกีดกันการค้าระหว่างประเทศและประเทศไทยจำกัดต้องควบคุมการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังให้อยู่ในปริมาณที่ได้ระบุไว้ในความตกลงดังกล่าว

สถานการณ์มันสำปะหลังของไทยหลังการลงนามร่วมดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ผลผลิตมันสำปะหลังของไทยมีปริมาณมากกว่าความต้องการของตลาดที่มีอยู่ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ กล่าวคือ ในขณะที่ปริมาณอุปสงค์ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย

ตารางที่ 1.2

ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย

ปริมาณ : พันตัน

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	มันอัดเม็ด		มันเส้น		แป้งมัน		สา쿠และแป้งมัน		รวม	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2516	1,639	2,110	18	25	177	397	1	2	1,835	2,534
2517	2,031	2,911	105	143	253	773	*	1	2,389	3,823
2518	2,169	4,028	70	120	144	446	*	1	2,383	4,595
2519	3,441	6,667	42	81	237	778	*	2	3,720	7,528
2520	3,687	6,946	66	117	201	653	1	4	3,955	7,720
2521	5,796	9,806	256	409	253	674	1	3	6,288	10,892
2522	3,696	8,971	142	347	123	569	*	2	3,961	9,889
2523	4,811	13,140	159	405	246	1,335	1	6	5,217	14,886
2524	5,620	14,159	334	804	308	1,470	2	10	6,264	16,443
2525	6,893	16,676	523	1,216	397	1,842	2.5	14	7,815.5	19,748
2526	4,554	12,650	280	764	359	1,951	2.9	20	5,196	15,385
2527 ¹	3,986 6,075	9,990 16,233	92.7 340	272.5 897	32.7 409	1,484.3 2,144	3.95 *	25.98 *	6,752 ² 6,754	17,142.5 19,273

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

¹ ตัวเลขการส่งออกผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดนั้น เป็นตัวเลขตั้งแต่เดือนมกราคมถึงกันยายน 2527

² ตัวเลขการส่งออกรวม เป็นตัวเลขเบื้องต้นทั้งปี

* ไร้มัญญา

ถูกจำกัดจากตลาดที่สำคัญคือประชาคมยุโรป การขยายตลาดใหม่ทั้งภายในและต่างประเทศ เป็นไปอย่างจำกัด แต่ผลผลิตมันสำปะหลังที่เกษตรกรทำการผลิตไม่มีแนวโน้มลดลงในช่วงที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า ปี 2524/25 ผลผลิตมันสำปะหลังมีปริมาณ 17.788 ล้านตัน หัวมันสดซึ่งเพิ่มเป็น 18.989, 19.985 และประมาณ 20.044 ล้านตัน ในปี 2525/26 ถึงปี 2527/28 ตามลำดับ

2. หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องของไทยจำเป็นต้องมีนโยบายสองประการไปพร้อม ๆ กัน คือ ประการแรก ต้องควบคุมการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปยังประชาคมยุโรป ให้สอดคล้องกับปริมาณที่ได้ระบุไว้ในความตกลงร่วมดังกล่าว ประการที่สองคือ การควบคุมการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการรวมที่มีอยู่จริงในขณะนั้น

ทั้งนี้ จากสถานการณ์การจำกัดการส่งออก และความพยายามของรัฐบาลไทยในการกำหนดนโยบายในช่วงดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อถึงการผลิต ราคา และโครงสร้างการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย อันทำให้ภาคการผลิตมันสำปะหลังของไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ

1.3 วัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา

1.3.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- (1) ศึกษาความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในประชาคมยุโรป
- (2) ศึกษากระบวนการจำกัดการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากประเทศไทยของประชาคมยุโรป
- (3) ทบทวนนโยบายมันสำปะหลังของรัฐบาลไทย ทั้งช่วงก่อนมีการจำกัดการส่งออกและหลังการจำกัดการส่งออก
- (4) วิเคราะห์ผลจากการจำกัดการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากประเทศไทยของประชาคมยุโรป และผลจากนโยบายของรัฐบาลไทยช่วงที่มีการจำกัดการส่งออกดังกล่าว
- (5) เสนอแนะนโยบายมันสำปะหลัง

1.3.2 ขอบเขตการศึกษา

- (1) การศึกษาผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอัดเม็ด (Pellet) ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่มีสัดส่วนสูงเกือบร้อยละ 90 ของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังส่งออกทั้งสิ้น

(2) ความสัมพันธ์ในระดับการตลาดส่งออกดังกล่าวจะ เน้นหนักตลาดประชาคมยุโรป เป็นสำคัญ

(3) การทบทวนนโยบายมันสำปะหลังของไทย แบ่ง เป็นนโยบายก่อนมีการจำกัดการส่งออกและหลังการจำกัดการส่งออก

(4) การวิเคราะห์ผลของนโยบายนั้น จะจำกัดขอบเขตการวิเคราะห์ผลจากนโยบายหลังการจำกัดการส่งออก คือระหว่างปี 2524-2527 ที่มีผลต่อโครงสร้างการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยทางด้านราคาและผู้ประกอบการคือ เกษตรกรและผู้ส่งออกได้รับ และทางด้านการผลิตและการแปรรูป และท้ายสุดผลกระทบต่อตลาดใหม่และการวิจัยการประโยชน์จากมันสำปะหลัง

1.4 ทบทวนงานวิจัย

(1) งานวิจัยด้านโครงสร้างการผลิตมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับมันสำปะหลังในระยะ เริ่มต้นที่อธิบายถึงรูปแบบและโครงสร้างอุตสาหกรรมมันสำปะหลังภายในประเทศตลอดถึงต้นทุนทางการผลิตของอุตสาหกรรมดังกล่าว งานวิจัยด้านนี้มีดังนี้

- กองเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีงานวิจัย 2 เรื่อง คือ ในปี 2516 ทำการศึกษาปัญหาการปลูกและการแปรรูปผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และปี 2519 ศึกษาภาวะการผลิต การตลาด และความเหมาะสมในการลงทุนอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง

- Boonjit Titapiwatanakun (1974) ศึกษาโครงสร้างอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังภายในประเทศไทย

- นฤมล สมิตินันท์ (2517) ศึกษาการผลิตและการค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย

- อัมพร เจนมหา (2518) ศึกษาภาวะต้นทุนการผลิตอุตสาหกรรมมันสำปะหลังในจังหวัดชลบุรี

(2) งานวิจัยด้านอุปสงค์และอุปทานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ซึ่งมักจะเป็นงานวิจัยความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เพื่อใช้ในวงการอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และใช้ในวงการอุตสาหกรรมโดยทั่วไป ซึ่งในประเภทแรกนั้น ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอยู่ในรูปแบบของมันอัด เม็ดและผลิตภัณฑ์ประเภทหลัง ศึกษาแป้งมันสำปะหลัง งานวิจัยในลักษณะนี้มี

- Truman P. Phillips ศึกษา Cassava Utilization and Potential Market ในปี 1974 โดยเน้นหนักการคาดคะเนอุปสงค์ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของโลก โดยเฉพาะตลาดร่วมยุโรป

- Boonjit Titapiwatanakul (1979 เรื่อง 'Analysis of Export Demand for Thai Tapioca' ศึกษาความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเพื่อการส่งออกของประเทศไทย

- อรสา กาญจนัมพะ (2520) ศึกษาอุปสงค์ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย โดยมีเป้าหมายต้องการทราบแนวโน้มของอุปสงค์มันสำปะหลังในรูปแบบมันสด แป้งมัน และมันอัดเม็ด

- วรเทพ นาคะประวิง (2521) เรื่อง "การวิเคราะห์เศรษฐกิจการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเน้นหนักการวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญซึ่งมีผลต่ออุปสงค์ส่งออกและปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ส่วนการครองตลาด (Market Share) ของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทยในต่างประเทศ

- กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2522) ศึกษาความต้องการมันสำปะหลัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบจำลองทางสถิติ แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อกันในด้านการผลิตมันสำปะหลังและอุปสงค์มันสำปะหลังของไทยรวมทั้งใช้ผลการวิเคราะห์ดังกล่าว เพื่อพยากรณ์อุปสงค์อุปทานมันสำปะหลังของไทยในอนาคต

- มุสดี คณิกุล (2525) และ Sudsiri Wongsarivej (1983) ศึกษาเรื่องแป้งมันสำปะหลังเหมือนกัน โดย มุสดี ศึกษาและวิเคราะห์การตลาดและการใช้แป้งมันสำปะหลังของไทยถึงปี 2523 ขณะที่ Sudsiri ศึกษาศักยภาพด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย

นอกจากนี้แล้ว ยังมีงานของ Jamlong Atikul (1978) ศึกษาแบบจำลองทางเศรษฐมิติของมันสำปะหลังไทยในช่วงปี 2510-2517 ซึ่งมีแบบจำลองสามส่วนคือ แบบจำลองอุปสงค์ในการเสนอซื้อมันสำปะหลัง แบบจำลองการบริโภคมันสำปะหลัง และระบบการผลิตมันสำปะหลังทั้งประเทศ

(3) งานศึกษาข้อตกลงจำกัดการส่งออกด้วยความสมัครใจระหว่างประเทศไทยและประชาคมยุโรป มีงานศึกษา 2 ชิ้นด้วยกันคือ

- ชัยวุฒิ ชัยพันธ์ (2527) เรื่อง "ข้อตกลงจำกัดการส่งออกด้วยความสมัครใจระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประชาคมยุโรป : ลักษณะผลกระทบและผลที่ติดตามมา" มีวัตถุประสงค์

ประสงค์ศึกษาในประเด็นสำคัญ 2 ประการคือ ศึกษาถึงข้อตกลงดังกล่าวในกรณีมันสำปะหลังของไทย โดยวิเคราะห์ผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมและต่อการตัดสินใจทางการผลิตในระดับไร่นา

- สมบูรณ์ ศิริประชัย (2517) เรื่อง "การจำกัดการส่งออกโดยความสมัครใจ : มันสำปะหลังของไทย" โดยศึกษาลักษณะและผลกระทบของนโยบายดังกล่าวที่มีต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและผู้ประกอบการในประเทศคู่กรณี ตลอดจนถึงประเทศคู่ค้าที่ได้รับผลจากนโยบายดังกล่าว

(4) งานศึกษาด้านนโยบาย

การศึกษาด้านนโยบายนั้น มีเพียงการวิจัย นโยบายของประชาคมยุโรปที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยมีงานศึกษา 2 ชิ้น ด้วยกันคือ งานของ Akrayuth Soontornwipart เรื่อง "The Effects of the EEC's Common Agricultural Policy on Thai Cassava" ศึกษาผลกระทบของนโยบายการเกษตรร่วม ที่มีต่ออุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทย ซึ่งได้วิเคราะห์มาตรการด้านภาษี ความตกลงอย่างไม่ทางการ ในช่วงปี 2524 ที่ไทยจำกัดตัวเองที่จะไม่ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปยังประชาคมยุโรปในจำนวนที่เกินกว่าข้อตกลงดังกล่าว เป็นต้น

Gerald C. Nelson (1982) เรื่อง "Implication of Developed Country Policies for Developing Countries : The Case of Cassava" ได้ทำการศึกษานโยบายของประเทศพัฒนาแล้วที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนาโดยเลือกศึกษานโยบายเกี่ยวกับมันสำปะหลังที่ประชาคมยุโรปมีต่อประเทศไทยและอินโดนีเซีย

1.5 วิธีการศึกษา

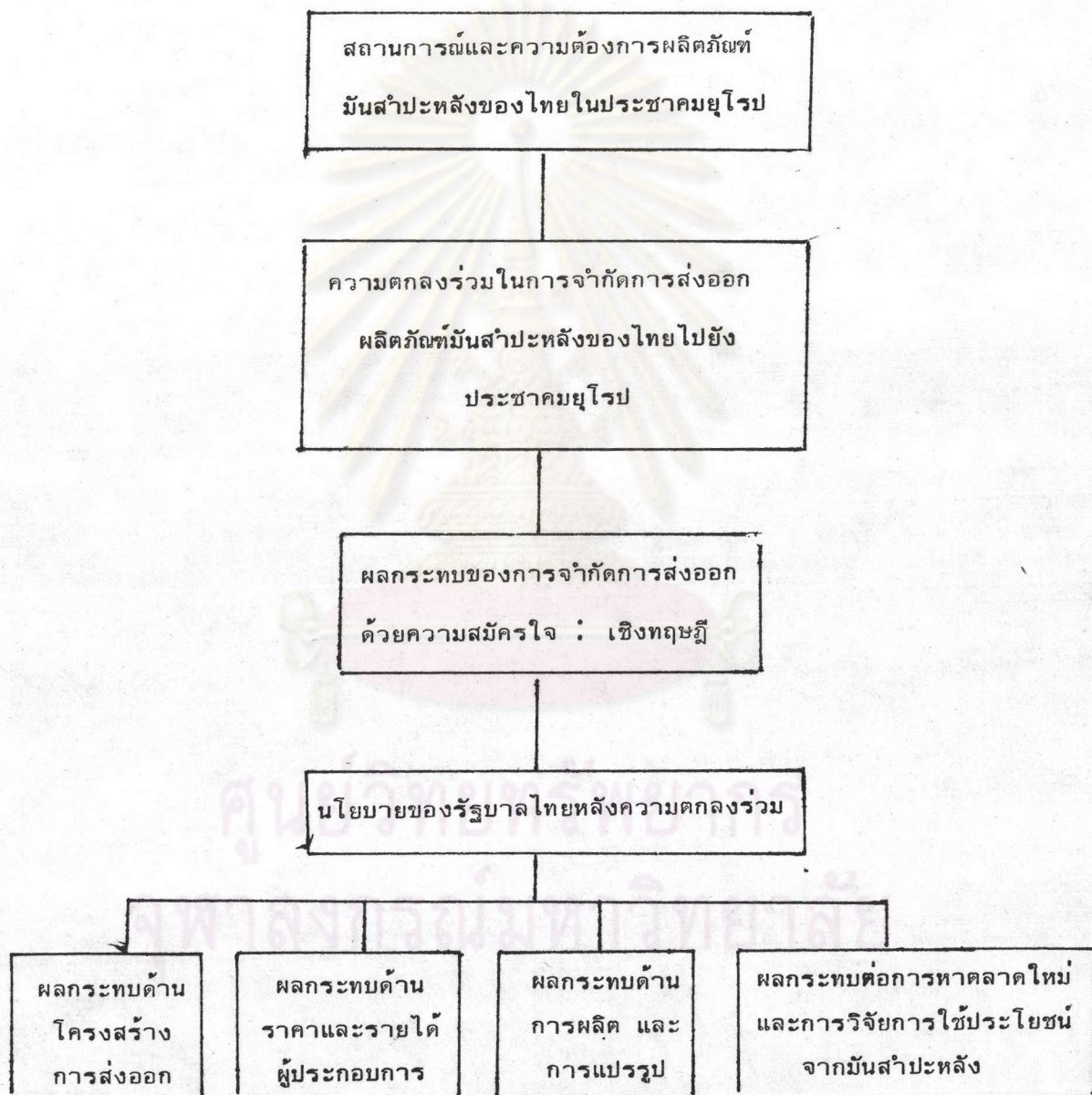
การศึกษาในที่นี้จะใช้วิธีการศึกษาภาคพรรณนา (Descriptive Method) เป็นหลัก ประกอบด้วยการศึกษาภาคปริมาตรวิเคราะห์ (Quantitative Method) ส่วนหนึ่งซึ่งวิธีการหลังนี้ใช้วิเคราะห์ข้อมูลจากตารางด้วยการเปรียบเทียบความแตกต่างทางด้านปริมาณของข้อมูลการหาค่าเฉลี่ย การหาความเสี่ยงจากค่าของส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์แห่งความผันแปรของข้อมูล

ขั้นตอนการศึกษาจะเป็นไปตามแผนภาพที่ 1.1 กล่าวคือ เพื่อแสดงให้เห็นถึงภูมิหลังของ ความสำคัญผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทย ที่มีต่อประชาคมยุโรปจะ เริ่มต้นด้วยการศึกษาสถานการณ์

แผนภาพที่ 1.1

ขั้นตอนการวิเคราะห์ผลกระทบการจำกัดการส่งออก
ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยจากประชาคมยุโรป

และความต้องการของประชาคมยุโรปในผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย ต่อจากนั้นจะศึกษาความเป็นมาในการเกิดความตกลงร่วมระหว่างไทยกับประชาคมยุโรปที่เป้าหมายหลัก เพื่อการจำกัดการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยไปยังประชาคมยุโรป ทั้งนี้จะ เสนอทฤษฎีและวิเคราะห์เชิงทฤษฎีถึงผลกระทบของการจำกัดการส่งออก และ เนื่องจากรัฐบาลไทยต้องควบคุมให้มีการปฏิบัติ เป็นไปตามความตกลงร่วมนี้จึงได้มีนโยบายหลายประการ ซึ่งจะได้มีการทบทวนนโยบายดังกล่าวและวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย โดยแยกผลกระทบเป็น 4 ประการคือ ทางด้านโครงสร้างการส่งออก ด้านราคาและรายได้ผู้ประกอบการ ด้านการผลิตและการแปรรูป และท้ายสุดคือการตลาดใหม่พร้อมทั้งการวิจัยการใช้ประโยชน์จากมันสำปะหลังในผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- (1) ได้ทราบถึงตัวกำหนดที่สำคัญของความได้เปรียบที่มันสำปะหลังมีต่ออัญพืชอาหารสัตว์ในประชาคมยุโรป ซึ่งทำให้มันสำปะหลังสามารถแข่งขันในตลาดประชาคมยุโรปได้
- (2) ได้ทราบถึงความเป็นมาที่ประชาคมยุโรปจำกัดปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย
- (3) ได้ทราบถึงผลกระทบและความเหมาะสมของนโยบายมันสำปะหลังที่ผ่านมาของรัฐบาลไทย เพื่อเสนอแนะนโยบายที่สอดคล้องกับความเป็นจริงให้เป็นแนวทางปฏิบัติในอนาคต

1.7 แหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาด้านนโยบายนั้น เป็นข้อมูลปฐมภูมิที่นำมาจาก เอกสารทางราชการที่เป็นพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ข้อมบังคับกระทรวง ประกาศ กฎกระทรวง ตลอดจนแจ้งความและรายงานการประชุมต่าง ๆ

ข้อมูลทางด้านสถานการณ์นั้น นำมาจากแหล่งทุติยภูมิ เช่น บทความทางวิชาการของหน่วยงานรัฐบาล บทความวิเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการและสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ เป็นต้น

ข้อมูลทางสถิตินั้น เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากหนังสือสถิติการเกษตรของประเทศไทย จัดทำโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และข้อมูลจากหนังสือสถิติของประชาคมยุโรป ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นทั้งแบบอนุกรมเวลา (time series) และแบบเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross Section).

1.8 องค์ประกอบของการศึกษา

ในการศึกษานี้แบ่งเป็น 6 บทด้วยกันคือ

บทที่ 1 บทนำ เป็นการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของมันสำปะหลัง ลักษณะความสำคัญของปัญหาผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่มีอยู่ในปัจจุบัน ความสำคัญของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ ขอบเขต วิธีการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและแหล่งข้อมูล

บทที่ 2 การศึกษาถึงความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยในประชาคมยุโรป โดยศึกษานโยบายการเกษตรร่วมของประชาคมยุโรป และผลจากนโยบายดังกล่าวต่อความได้เปรียบของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เมื่อพิจารณาความสามารถในการทดแทนธัญพืชเลี้ยงสัตว์อื่น ๆ โครงสร้างปศุสัตว์และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในประชาคมยุโรป ตลอดจนลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศในประชาคมยุโรปที่มีผลต่อการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง

บทที่ 3 ศึกษากระบวนการจำกัดการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยจากประชาคมยุโรปที่ก่อให้เกิดความตกลงร่วมระหว่างไทยกับประชาคมยุโรป

บทที่ 4 ศึกษาทฤษฎีและวิเคราะห์เชิงทฤษฎี ของการจำกัดการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย

บทที่ 5 ทบทวนนโยบายของรัฐบาลไทยที่ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อผูกพันในความตกลงร่วมที่จะจำกัดปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากไทยไปยังประชาคมยุโรป

บทที่ 6 วิเคราะห์ผลจากนโยบายของรัฐบาลไทยช่วงหลังความตกลงร่วมระหว่างไทยกับประชาคมยุโรป

บทที่ 7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ